

Zó speelt Botwinnik!

Manuel Nepveu

In zijn vorige column kwam Gerhard Eggink met de vraag “Hoe vaak denk jij aan het Romeinse Rijk?”. Een of andere maffe hype op sociale media. Gerhard gaf aan dat hij best vaak aan het Romeinse Rijk denkt. Grappig, mijn antwoord is identiek.

Dat heeft om te beginnen natuurlijk iets met de middelbare school te maken, want wie een z.g. klassieke opleiding heeft gevolgd, komt daar nooit van los. Vijf jaar Latijn doet wat met een mens. En dat is zeker het geval als je al die tijd dezelfde docent hebt gehad, die zowel bevlogen als ook ‘een beetje’ apart was. (Is er ooit door een leraar naar u gespuugd als u iets deed wat hem niet beviel? Ik bedoel maar.)

Bovendien, als er weer eens opgravingen zijn bij Nijmegen of in Limburg met de nodige vondsten, dan springt de nieuwsgaring er bovenop, zijn de scherven van het Romeinse Rijk letterlijk en figuurlijk tastbaar. Belangstelling hebben voor geschiedenis, daar gaat het om. Die heb ik.

=====

Enkele weken geleden plofte er een pakketje bij mij op de mat. Mijn zwager had me een cadeautje opgestuurd, het boek “Zó speelt Botwinnik!”. Geschreven door de Oostenrijkse meester Hans Müller, gepubliceerd in 1949 en in het Nederlands vertaald door iemand die bij mij geen schaakbellen doet rinkelen. Het boek is keurig verzorgd, gebonden. Een prettig lettertype. Aan alles is te zien dat hier grote zorg aan besteed is. Het boek moest toch minstens een mensenleven of twee mee kunnen, nietwaar? Dat alleen al is inmiddels historisch te noemen. Op de kwaliteit van de uitvoering werd dus niet bekribbeld. En dat in een kapot naoorlogs Nederland...

Het boek is qua opzet bepaaldelijk origineel. Hans Müller gaat namelijk niet meteen over tot Botwinniks prestaties, maar geeft de waarde lezer allereerst een crash course schaken. Vier stukjes met de titels ‘Hoe moet ik een partij openen?’ ‘De stukken.’ ‘Pionnen-zetten en wat daarmee samenhangt’, ‘Enkele praktische wenken’ gaan aan de partijenverzameling vooraf. Hans Müller geeft in het ‘voorbericht’ – een inmiddels antiek woord - aan dat hij dit voorbereidende werk deed om dit boek te maken tot een leerboek voor de hogere schaakstrategie. Hm, de vier inleidende stukjes deden mij denken aan “Meester tegen amateur” van Euwe en Walter Meiden. Hogere schaakstrategie? Er is wel een zaakregister waarin schaakthema’s aan partijen worden gekoppeld; wie bijvoorbeeld iets over winnende vrijpionnen wil lezen spele de partijen 7, 26 en 38 na. Alles netjes gerubriceerd.

Het boek bevat honderd partijen die Botwinnik speelde tot en met het toernooi om het wereldkampioenschap van 1948. Müller gebruikt daarbij de commentaren van Botwinnik. Opmerkingen van didactische aard zijn van Müller. Al met al zijn de annotaties glashelder.

Het is soms verrassend hoe men eind jaren veertig tegen bepaalde openingen aankeek. Uit het openingen-overzicht is bijvoorbeeld duidelijk dat de Grünfeld nog werd gezien als een onderdeel van het Konings-Indisch. Bij partij 2 komt het stevige commentaar dat de Tartakower-variant zo’n beetje onspeelbaar is. Bij een Siciliaan, gespeeld tegen Rauser, lezen we dat de ‘drakenvariant’ de aanvalskansen van wit aanzienlijk vermindert als gevolg van het fianchetto. En wanneer Bondarewski in een Franse Doorschuiver afziet van c3 wordt dat als

'modern' toegejuicht. Leuke weetjes, leuk om het bijbehorende, heerlijk gedateerde commentaar te lezen. Dit is schaakgeschiedenis uit de eerste hand! Roept meteen de vraag op hoe men over nog eens vijfenzeventig jaar tegen de schaakwijsheden van vandaag zal aankijken. Vooral interessant vanwege de rol van onze elektronische vrienden...

Natuurlijk was Euwe gevraagd om een stempel van goedkeuring middels een klein woordje vooraf. Dat kwam er, met opmerkelijke woorden over boek en auteur. "Een bijzonder geslaagde combinatie: Botwinnik de grote practicus en Hans Müller de grote theoreticus...". Vervolgens wordt de auteur gepresenteerd als iemand die aan de hand van Botwinniks partijen 'oude strategische wetten toetst en nieuwe strategische waarheden en nieuwe aanknopingspunten voor de tactiek ontwerpt'. Wauw, de loftrumpet schettert! Je zou in een vrolijke, licht vileine bui haast denken dat de Oostenrijkse 'kleinmeester' hier in de zeik genomen wordt. Ik haast me maar om te zeggen dat dit vast niet aan de orde is.

Nog een vraagje: wie is toch die vertaler, de heer ing. J.C.W.A. Feber uit Den Haag?

Kijkt u nog eens naar de titel van een van de voorbereidende stukjes: *Pionnen-zetten*. Hier heeft in het Duits natuurlijk *Bauernzüge* gestaan. De heer Feber vertaalt dit heel letterlijk. In de tekst heeft hij het regelmatig over *oprollingspunten*, - daar waar je pionketens aantast. Navraag bij een schakende ex-collega uit Bonn leerde mij, dat een soortgelijk woord niet bestaat in het Duits - nie gehört. Maar wat stond er dan wél?

Mij bekruipt nu het gevoel dat Feber gewoon door de uitgever van de straat is geplukt, het knappe neefje van zijn maîtresse misschien? Vreemd, er waren in die dagen toch voldoende schakers van naam en faam...?

Hoe dan ook, als u historische belangstelling heeft, niet voortdurend aan het Romeinse Rijk wenst te denken, nog wel eens op een boekenmarkt snuffelt: grijp uw kans als dit boek schappelijk geprijsd in uw gezichtsveld komt!